

T V Ollila

VALOKUVAUS SUKUTUTKIMUKSEN APUNA

Valokuvauksen historiaa

Ranskalainen keksijä Joseph Nicéphore Niépce - mies, jonka ansioksi luetaan valokuvauksen keksiminen - onnistui ensimmäisenä tallentamaan pysyvän valokuvan v. 1826. Niépce'n heliografiaksi kutsuttu menetelmä oli kuitenkin sopimaton tavalliseen valokuvaukseen. Seuraavan merkittävän keksinnön teki v. 1835 ranskalainen maisemamaalari, teatterilavastaja ja viihteen liikemies Louis Daguerre, Diépce'n liikekumppani v. 1829 - 1833. Neljän vuoden kehitystyön jälkeen Daguerre esitteli valokuvan ja sen kehitysmenetelmän, dagerrotypian, Ranskan Tiedeakatemian yleisökokouksessa 19.8.1839. Kun unkarilainen matemaatikko Josef Petzval v. 1840 rakensi Wienissä uuden akromaattisen objektiivin, joka lyhensi huomattavasti valotusaikaa, vaikutti tämä keksintö ja hyvä markkinointi dagerrotypian ja valokuvauksen nopeaan leviämiseen.

Dagerrotypia ei kuitenkaan edistänyt valokuvauksen kehitystä, koska sen avulla voitiin valmistaa vain yksi kuva, positiivi. Todellisen perustan valokuvaukselle loi englantilainen tiedemies, matkailija ja kansanedustaja William Henry Fox Talbot, joka v. 1835 onnistui - täysin tietämättömänä Niépce'n ja Daguerren saavutuksista - valmistamaan maailman ensimmäisen paperinegatiivin ja toisen valokuvan Niépce'n jälkeen ennen Daguerrea. Kuitenkin vasta dagerrotypian läpimurron jälkeen v. 1840 Talbotin onnistui kehittää käyttökelpoinen menetelmä, kalotypia, jolla alkuperäisestä negatiivista pystyi val-

mistamaan halutun määrän kopioita. Menetelmällään Fox Talbot oli näyttänyt tien vielä tänäänkin käytettävään negatiivi-positiiviprosessiin.

Ensimmäisenä suomalaisena teki valokuvan turkulainen piirilääkäri Henrik Cajander v. 1842. Valokuvaus oli Suomessa aina 1800-luvun loppupuolelle etupäässä muotokuvien tekoa - avuksiko perinnetietojen kerääjille ja sukututkijoille. Kuvauskohteina lienee ollut lähinnä herrasväen ja sivistyneistön perheet kartanoineen ja huviloineen. Rahvaasta ja talonpoikaisväestöstä löytynee kuvia runsaammin vasta 1900-luvun alkupuolelta.

V a l o k u v a u s s u k u t u t k i m u k s e s s a

Valokuvauksen hyväksikäyttö sukututkimuksessa - esitykseni ei koske arkistojen mikrokuvausta - on ollut melko vähäistä ja rajoitettua päätellen siitä, että lähinnä vain "kertovissa" sukukirjoissa on henkilö- ja henkilöryhmä- sekä rakennuksien sisä- ja ulkokuvia elävöittämässä kirjan sisältöä.

Kouluneuvos Gabriel von Weissenberg kertoi seuramme kokouksessa 25.1.1983 myös keräämästään sukunsa valokuva-kokoelmasta ja sen hyväksikäytöstä sukukronikan laadinnassa ja perinnetietojen keruussa.

Oman valokuvausharrastukseni omaisteni ja sukulaisteni kuvien jäljentämiseksi aloitin v. 1980 kevätlukukaudella käymäni sukututkimuskurssin jälkeen pohtiessani, miten voisin käyttää hyväkseni siihen mennessä keräämääni melko vaatimatonta ja puutteellista sukututkimusmateriaalia mm. siskoni 60-vuotispäivän yhteydessä. Tuloksena oli eräänlainen "sukutaulu", johon palaan myöhemmin.

Valokuvauksen lähtökohdat

Valokuvien ja asiakirjojen jäljentäminen on mielenkiintoista, mutta aikaa ja matkustamista vaativaa. Sen tähden on tarpeellista ennen kuvausten aloittamista selvittää seuraavia asioita:

- * kuvien käyttötarkoitus
 - sukuselvityksiin, -kirjoihin
 - sukutauluihin, -albumeihin
 - merkkipäivätauluihin jne.
- * millaisia kuvia
 - henkilökuvia (ikäsarjoina)
 - hää- ja perhekuvia
 - kuvia kodeista ja rakennuksista
 - kuvajäljennöksiä erilaisista maakirjoista, kirjoista jne.
 - kuvajäljennöksiä rippi- yms. kirjoista

Valokuvien ja asiakirjojen jäljentäminen sekä tietojen keruu

Asiakirjojen osalta jäljentäminen tai valokopion hankkiminen on yleensä helppoa; käynti esim. maakunta-arkistossa ja maanmittauskonttorissa. Valokuvien jäljentäminen on jo paljontyöläämpää ja vaatii yleensä vierailuja sukulaisten ja tuttavienkin luona. Kuvien jäljentäminen onkin jo sitten rutiininomaista, kun vaan kuvausvälineet ovat matkassa. Käyttötarkoituksesta riippuen on valokuvasta otettava alkuperäisjäljennöksen lisäksi osajäljennöksiä.

Kustakin valokuvasta on pyrittävä saamaan myös mahdollisimman täydelliset tiedot:

- ketä/mitä kuva esittää
- missä ja milloin otettu
- kenellä on alkuperäinen kuva, onko kaksoiskappaleita
- muut sukututkimuksen kannalta mielenkiintoiset tiedot

Valokuvien kehittäminen

Valokuvien kehittäminen riippuu niitten käyttötarkoituksesta, ehkä myös siitä, onko kyse mustavalkoisesta vai värikuvista. Esim. painoasuisten sukukirjojen kuvitys on edullisinta jättää kirjapainon tehtäväksi. Sukutaulujen ja perhealbumien mustavalkovedokset on edullisinta tehdä itse, koska rajauksista johtuen niiden valmistus on käsityötä. Omat vedostusvälineet ja pimiö eivät ole harrastelijakuvaajalle välttämättömiä. Jonkun kamerakerhon jäsenyys on hyvä ratkaisu - välineiden "käyttöoikeuden" lisäksi saa vielä hyvää koulutusta. Alan liikkeiden käyttö mustavalkovedosten valmistuksessa tulee kustannussyistä johtuen kysymykseen vain joissakin erikoistapauksissa. - Valokuvausharrastuksesta kiinnostuneita kehoitan hakeutumaan johonkin kamerakerhoon ja tutustumaan alan kirjallisuuteen.

Negatiivien ja tietojen arkistointi

Negatiivit on pyrittävä arkistomaan huolellisesti ja niin, että ne ovat helposti saatavissa. Arkistointi käy parhaiten negatiivikansioihin sijoitetuissa negatiivilehdissä tai -kuorissa. Negatiivilehteä käytettäessä on arkistointia täydentävä pinnakkaisvedostus helpompi tehdä. Negatiivien ja niitä koskevien tietojen arkistointi olisi sopeutettava esim. sukutaulunumerointiin.

Lopuksi toteaisin, että kuvia kannattaa jäljentää mieluummin liikaa kuin liian vähän. Käyttööä niille näyttää kyllä löytyvän.

Lähdekirjallisuutta:

John Hedegecoe: Suuri valokuvauskirja

John Hedegecoe: Valokuvaajan käsikirja

Michael Busselle: Valokuvauksen maailma

P. K. Jaskari: 140 vuotta valokuvausta Suomessa
(Kameralehti 9/82)

Museovirasto: Valokuvien hoito ja säilytys